

Georges Laplace: *Recherches sur l'origine et l'évolution des complexes leptolithiques*. Paris 1966, 586 strani s številnimi ilustracijami.

Opis, klasifikacija in vrednotenje paleolitskega orodja je še vedno močno problematično in vedno tudi subjektivno obarvano. Ker se paleolitske postaje z intenzivnim raziskovanjem močno množijo, kar tudi otežkoča pregled, je iskanje novih metod obravnavanja paleolitske zapuščine nujno. V zadnjem času poskušajo mnogi raziskovalci s statističnimi metodami in med nje, čeprav to iz naslova ni razvidno, spada tudi avtorjev poskus.

Na podlagi dolgoletnega in kakor je videti iz knjige zelo intenzivnega dela je razvil svojo metodo, ki smo jo mimogrede že omenili pri obravnavi drugih statističnih metod (Arh. vestnik 13-14, str. 54), saj jo v krajših člankih predstavlja javnosti že več let. Dosedanje metode so enostavno upoštevale le posamezna orodja in njihovo število grafično in tabelarično izražale. Popolnoma nova misel Laplaceova je pojem primarnega tipa (le type primaire) in pa tipološke grupe.

S tem je prvič uvedel razlikovanje v pomenu posameznih orodij. Omenja pa le mimogrede, da so primarni tipi in tipološke grupe izbrane po njegovih izkušnjah. Nobenega dvoma ni, da avtor zelo dobro pozna paleolitsko orodje, toda to nikakor ni dovolj. Tukaj bi morala najprej vskočiti statistika in stvarno ugotoviti, kateri tipi so primarni. Tudi pri določitvi tipoloških grup bi bilo potrebno več statističnih študij, preden bi prišli na čisto, koliko je teh grup in kakšna je njihova sestava. V veljavi ostaneta očitka, ki smo ju ugotovili za druge statistične metode, nerazčiščena tipologija in problem geografske veljavnosti. Očitek, da niso vsi tipi enakovredni pa bi pri pravilni ugotovitvi primarnih tipov odpadel. Slabost posebnih tipoloških list za starejši paleolitik, mlajši paleolitik in mezolitik se pri Laplaceu ponovi, saj njegova metoda velja le za mlajši paleolitik. Če bi šlo za resnično analitično metodo, bi morala veljati za vse kameno orodje.

Preverjanje neke misli ali ideje v praksi je seveda pravilno, saj so rezultati najvažnejši. Toda očitek, ki velja za druge, moramo izreči tudi Laplaceu. Razlaga metode, novih pojmov in prijemov je skromna, na mnogih mestih sploh ne dovolj jasna. Obdelavi materiala po njegovih vidikih pa je posvečeno ogromno prostora. Avtor najbrž ni nameraval, niti želel, toda bralec dobi vtis, naj bodo rezultati, ki jih postavlja zelo kategorično, tisti argument, ki naj metodo upraviči.

Laplaceovo misel, da niso vsi tipi enakovredni za klasifikacijo kulture, bo treba le razširiti in ugotoviti, če velja enako (najbrž pa ne) za vsa geografska področja in obenem, če velja enako (najbrž tudi ne) za razne kulturne stopnje. Verjetno je tudi pojem tipološke grupe pozitiven in ga bo treba razviti naprej. Dalje uvaja še eno novost. Velikost artefaktov po njegovem mnenju ne igra nobene vloge v tipologiji. Na objavljenih tablah so vse risbe približno enako velike, čeprav gre za resnične, torej različno velike predmete. Misel ima nekaj na sebi in bo treba o tem še razmišljati.

Glavna neprikladnost njegove metode pa je težavna priučitev. Uveljavlja 85 primarnih tipov. Nedoločljivo je število sekundarnih tipov, ki so iz primarnih izpeljani. K vsakemu orodju pride še 9 simbolov, ki označujejo posebne lastnosti. Pri štirih vrstah retuše, od katerih ima vsaka dve varianti, je pet medsebojnih položajev. Možnosti lokalizacije retuše na orodju je 14. Končno navaja še 25 kratic, ki naj še dodatno označujejo razne morfološke značilnosti. Z navedenim je karakterizirano šele posamezno orodje. Za obdelavo kolekcije predlaga metodo, ki je zelo podobna drugim (razne indekse in diagrame), vendar pa ravno toliko različna, da si jo je treba posebej zapomniti. Za popolno obvladanje bi bil potreben dolgotrajen trud in najbrž celo praksa pri avtorju. Menda je to razlog, da jo razen avtorja uporablja le še A. Broglio, ki z avtorjem večkrat sodeluje in še nihče drug, čeprav je že več let znana. To pa je škoda, saj je kljub vsem slabostim, ki jih nismo našli toliko z namenom, da bi jih očitali avtorju, ampak bolj zato, da bi pokazali, s kakšnimi težavami se še bori vrednotenje kamene kulturne ostaline, po našem mnenju še najboljša od doslej poznanih.

V obsežnih poglavjih je avtor po svoji metodi obdelal veliko število paleolitskih postaj. Večina je seveda francoskih, obravnaval je pa vendarle tudi

nekaj postaj iz Srednje Evrope (med njimi štiri naše), kar je v francoski literaturi dosti redko, saj se francoski avtorji v splošnem kaj malo menijo za izsledke drugih. Namen avtorjevega dela je analizirati in razjasniti mehanizem razvoja kamenih kultur. Najprej nastanek mlajšega paleolitika ali leptolitika, kakor ga on imenuje, in dalje razvoj od stopnje do stopnje. V smislu svoje hipoteze meni, da je mlajši paleolitik rezultat počasnega razvoja kamenih oblik in imenuje to »polimorphisme de base«. Cel proces leptolitizacije deli v dva dela. Prva faza (synthéotype indifférencié) je nastajanje in uveljavljanje novih tipov orodja. V drugi fazi (synthéotype différencié) pa se prej enotna industrija že loči v več samostojnih skupin, ki se razvijajo naprej sicer vzporedno, toda neodvisno druga od druge. Če smo avtorju pri tipologiji še očitali, da ni upošteval geografske lege, mu moramo priznati, da je v tem pogledu pri kulturnem razvoju storil velik korak naprej. Proces leptolitizacije deli namreč na več geografskih področij (atlantsko, mediteransko, orientsko, karpatsko in vzhodno evropsko), kjer se synthéotype razvija samostojno. To pomeni, da stoji na stališču poligenetskega kulturnega razvoja. Eden od važnih avtorjevih zaključkov je tudi, da se mlajše paleolitske kulture razvijajo na mestu le pod vplivom okolja, ne pa z vdiranjem elementov drugih kulturnih skupin.

Omenjenih načel seveda ni mogoče kar tako sprejeti. Vendar je pa v njegovih pogledih marsikaj, kar bodo bodoča raziskovanja lahko s pridom upoštevala.

M. Brodar

Šime Batović, *Stariji neolit u Dalmaciji*. Dissertationes 2, Zadar 1966, 248 strani, nemški povzetek, 3 sinhronične slike v tekstu, 80 tabel.

V predgovoru kaže avtor na širok problem, ki ga predstavlja starejši neolitik — impresso keramika. Pričujoče delo je bilo njegova doktorska disertacija. V uvodu podaja geografsko sliko Dalmacije z otoki, obravnava njene meje in karakteristike sosednjih področij na celini ter vezanost Dalmacije prek Jadranskega morja na Apeninski polotok. Izčrpen pregled raziskovanja prazgodovine na dalmatinskih tleh je predmet drugega poglavja, in sicer vse od zadnjih dveh desetletij preteklega stoletja pa do dne zaključka razprave. Vse obdobje do II. svetovne vojne je po njem še kot začetno obdobje raziskovanj; pri tem daje bistveni poudarek raziskovanju akad. prof. dr. G. Novaka na najdiščih otoka Hvara. Obdobje po II. svetovni vojni je čas načrtnih raziskovanj v okviru danih možnosti. Vsega je danes znanih v Dalmaciji 172 neolitskih najdišč, a sistematično so raziskovali žal le na šestih najdiščih. Zato imamo danes šele najosnovnejše elemente za nadaljnje delo. Neolitik v Dalmaciji razpada po današnjem stanju raziskovanj v tri glavne etape: starejši neolitik oziroma impresso ali smilčićka kulturna skupina; srednji neolitik ali danilska kulturna skupina; mlajši neolitik ali hvarska kulturna skupina. Sledovi najstarejšega neolitika v Dalmaciji so bili odkriti šele po II. svetovni vojni.

V tretjem poglavju govori avtor o sedmih danes znanih najdiščih starejšega neolitika. Največ gradiva in podatkov je dalo predvsem najdišče Smilčić. Najprej podaja historiat izkopavanj na tem najdišču, nato pa izčrpane stratigrafske podatke raziskanih kvadrantov (blokov). Debelina sloja s kulturnimi ostalinami se giblje med 35 do 330 cm od površine, različno po kvadrantih. Gradivo pripada starejšemu in srednjemu neolitiku. Naselji starejšega in srednjega neolitika se v nekaterih kvadrantih prekrivata. Obe fazi naselij sta ločeni med seboj, le v kvadrantih 42, 55, 56, 64 je z jarkom srednjeneolitskega naselja prebit sloj starega naselja vse do sterilnih tal (zdravica). V nekaterih kvadrantih pa je samostojno ugotovljeno naselje starejšega ali srednjega neolitika. Tako je najdišče Smilčić dalo podatke vertikalne in horizontalne stratigrafije. V odstavku o stratigrafiji podrobneje obravnava avtor vse razpoložljive stratigrafske podatke od kvadranta do kvadranta. V tem poglavju podaja tudi pregled štirih stopenj danilske kulture; pri tem razdeli tretjo in četrto v podstopnji a in b. Za vsako od teh stopenj danilske kulture navaja karakteristično gradivo. Po gradivu sta prvi dve stopnji znatno slabše zastopani kot zadnji dve. Za četrto mu analiza gradiva kaže, da je mlajša od danes znanih faz na najdišču Danilo. Za to najdišče meni Š. Batović, da se še ne da dokazati kontinuirano življenje